

اقتصاد زیر فشار تعطیلات ناخواسته

تعطیلی‌های پی‌درپی، تولیدکنندگان را مجبور به اخراج نیرو و تحمیل ضررهای میلیاردی کرده و صنایع کلیدی را با افت شدید تولید مواجه ساخته است

شاید شما هم در روزهای گذشته ویدئویی از صحبت‌های بهتر بگوییم صبحه‌های یک خانم مدیرعامل را در فضای مجازی دیده باشید؛ تولیدکننده‌ای که حالا و به دلیل قطعی‌های مکرر برق مجبور به اخراج ۵۰ نیروی کار خود شده و اعلام کرده که بر اساس این شرایط، در ماه ۲۰ میلیارد تومان ضرر می‌کند. این تنها یک نمونه از خروار تولیدکنندگان بدهکار است؛ چرا که در این سال‌ها تعطیلی‌های بی‌پایان کمر صنایع کشور را خم کرده و هنوز راهی برای برون‌رفت از این وضعیت وجود ندارد. مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی برآورد می‌کند هر روز تعطیلی سراسری حدود ۷ هزار میلیارد تومان (معادل ۱۰۰ میلیون دلار) به اقتصاد زبان می‌رساند و «اقتصاد زیر فشار تعطیلات ناخواسته» هر روز سرخورده‌تر می‌شود.

افت تولید صنایع کلیدی

در تابستان امسال، تعطیلی‌های متعدد در ۲۳ استان به دلیل کمبود برق، تولید در صنایع کلیدی مانند فولاد، سیمان و پتروشیمی را تا ۳۰ درصد کاهش داد. برای نمونه، تولید فولاد در کارخانه‌هایی مثل فولاد مبارکه و ذوب‌آهن اصفهان ۲۵ درصد افت کرد؛ یعنی ۱.۵ میلیون تن کاهش تولید در یک ماه.

در بخش پتروشیمی، توقف فعالیت واحدهای تولیدی در زمستان گذشته و تابستان امسال، تولید متانول را حدود ۲۰ درصد و اوره را ۱۵ درصد کاهش داد. این افت تولید، صادرات غیرنفتی را که ۴۵ درصد کل صادرات ایران را تشکیل می‌دهد، ۱۲ درصد کم کرد و باعث کاهش درآمد ارزی کشور در حدود ۵ میلیارد دلار شد.

کمبود گاز برق، کارخانه‌ها را به استفاده از سوخت‌های گرانبه‌تر مانند مازوت واداشته که هزینه‌های تولید را تا ۳۵ درصد افزایش داده است. در زمستان، کارخانه‌های سیمان تولید خود را ۴۰ درصد کاهش دادند که قیمت سیمان را ۲۰ درصد بالا برد و پروژه‌های عمرانی را تا ۳۰ درصد به تأخیر انداخت.

توقف تولید در صنایع بالادستی مانند پتروشیمی، تأمین مواد اولیه برای صنایع پایین‌دستی مثل پلاستیک را مختل کرد و تولید این بخش‌ها را ۱۵ درصد کاهش داد. این اختلال‌ها، با بالا بردن هزینه‌ها، تورم را به حدود ۴۵ درصد رسانده و چرخه اقتصادی را کند کرد.

تعطیلات اجباری و رویکرد دولت

بخش دولتی اقتصاد نیز از این افت در امان نبوده و آن‌ها نیز به واسطه تعطیلات ناخواسته تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. با این وجود، فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت، در آخرین روز تیرماه تأکید کرد: «دولت علاقمند به تعطیل کردن نیست؛ چرا که بیشترین زیان را خود دولت در تعطیلی‌ها دارد، اما اگر ببینیم برای موضوع مدیریت مصرف آب لازم است تعطیل کنیم؛ ممکن است این کار انجام شود.»

طی هفته‌های بعد، او با اشاره به نتیجه بررسی‌های صورت گرفته، تصریح کرد: «پیشنهاد تعطیلی سراسری در

مردامه با هدف صرفه‌جویی در مصرف آب و برق مطرح شد، اما پس از بررسی گزارش وزارت نیرو مشخص شد این صرفه‌جویی در حدی نیست که تعطیلی عمومی را توجیه کند؛ بنابراین، برنامه‌ای برای تعطیلی کشور وجود ندارد و فعالیت ادارات به صورت عادی ادامه خواهد یافت.»

تعطیلات پی‌درپی یا خودزنی اقتصادی

اگرچه گفته می‌شود تعطیلات سراسری به دلیل ناترازی‌ها از دستور کار خارج شده، اما همچنان واحدهای صنعتی چندین روز در هفته برق ندارند و عملاً به توقیف اجباری تعطیلی دچارند.

آرمان خالقی، دبیرکل خانه صنعت، معدن و تجارت، در گفت‌وگو با آتی‌نو خاطرنشان کرد: «بر اساس آخرین گزارش‌هایی که دریافت کرده‌ام، در برخی مناطق کشور واحدهای صنعتی تنها سه روز در هفته اجازه فعالیت دارند. علاوه بر این، هر روز از ساعت پنج عصر تا دوازده شب نیز برق قطع می‌شود. اگر این محدودیت‌ها را با معیار شیفت کاری محاسبه کنیم، معادل حدود ۱۹ روز تعطیلی در یک ماه خواهد بود و از یک ماه ۳۱ روزه، تنها ۱۱ یا ۱۲ روز کاری واقعی باقی می‌ماند؛ یعنی بیش از ۶۰ درصد زمان و فرصت تولید از بین می‌رود.»

او ادامه داد: «چنانچه یک واحد صنعتی بخواهد در روز جمعه هم فعالیت کند، که جزو تعطیلات رسمی آن نیست، ناچار است دستمزد کارکنان را به صورت دوبرابر پرداخت کند. این شرایط برای بسیاری از واحدهای تولیدی به معنای فشار مضاعف مالی و عملیاتی است و عملاً چرخه تولید را مختل می‌کند.»

این فعال اقتصادی افزود: «سال گذشته چالشی در کشور مطرح شد که موضوع آن افزایش تعطیلات رسمی بود. این مسئله که از حدود دو سال پیش آغاز شده بود، در سال گذشته به اوج خود رسید و وارد مرحله بررسی در مجلس شورای اسلامی شد. دولت سیزدهم نیز پیگیر این موضوع بود و بحث اصلی بر سر این بود که آیا پنج‌شنبه‌ها نیز به جمعه اضافه و تعطیل شود یا خیر.»

خالقی گفت: «ما مدت زیادی بر روی این مسئله کار کردیم و بارها هشدار دادیم که در شرایط اقتصادی کنونی کشور، افزایش تعطیلات چه معنایی دارد. آیا این تصمیم باعث بهبود بهره‌وری، ایجاد فرصت‌های اقتصادی بهتر یا بهبود معیشت مردم خواهد شد؟ برخی طرفداران این طرح، دلایل اجتماعی از جمله تقویت روابط خانوادگی را مطرح کرده‌اند، اما از منظر اقتصادی دلایل قانع‌کننده‌ای وجود نداشت.»

او همچنین به عدم همخوانی تعطیلات رسمی ایران با سایر کشورهای دنیا اشاره کرد و افزود: «تلفیق این تعطیلات مشکلات بسیاری بر سر راه فعالان اقتصادی ایجاد می‌کند. در حالی که بسیاری از کشورهای جهان در روزهای شنبه و یکشنبه تعطیل هستند، ما که تنها جمعه را تعطیل داریم، با اضافه کردن پنج‌شنبه عملاً سه روز از هفته را با جهان تبادل کاری نخواهیم داشت. این تصمیم از دیدگاه مصالح ملی، به وضوح به زیان اقتصاد کشور بود.»

خالقی تأکید کرد: «این روند به نوعی یک «خودزنی اقتصادی» محسوب می‌شود. در حالی که کارکنان دولت با تعطیلی‌ها به خانه می‌روند یا سفر می‌کنند، بخش

خصوصی نمی‌تواند چنین کند. یک واحد تولیدی اگر دو یا سه روز در هفته تعطیل شود، دیگر توان ادامه فعالیت اقتصادی را نخواهد داشت. افزون بر این، تعطیلی دستگاه‌های دولتی باعث توقف امور بین‌المللی می‌شود؛ برای مثال، اگر چهارشنبه و پنج‌شنبه و جمعه تعطیل باشد، تنها دو روز از هفته برای کار با جهان باقی می‌ماند، در حالی که رقبای ما پنج روز در هفته فعال هستند.»

خالقی ادامه داد: «تعطیلات تحمیلی باعث می‌شود بخش خصوصی نتواند به تعهدات خود عمل کند، در حالی که بانک‌ها و سازمان‌های دولتی همچنان در موعد مقرر، اقساط، مالیات و بیمه را مطالبه می‌کنند. اگر گمرک تعطیل باشد، کالاها معطل مانده و هزینه دموراز بر دوش فعالان اقتصادی می‌افتد. با اعطای اختیار به استان‌ها برای تعیین تعطیلات، وضعیت به گونه‌ای شده که هر استان روزی را تعطیل می‌کند و عملاً نوعی «نوبت‌بندی تعطیلات» در کشور شکل گرفته که به آشفتگی بیشتر دامن می‌زند.»

وی افزود: «این وضعیت علاوه بر مشکلات تولید، به افزایش تورم و کاهش رفاه عمومی منجر می‌شود. اگرچه خوشبختانه طرح افزایش تعطیلات رسمی به نتیجه نرسید، اما همین تعطیلات اجباری ناشی از کمبود انرژی گاه به تعطیلی ۱۹ روزه واحدهای تولیدی در ماه منجر می‌شود. به نظر می‌رسد دولت باید با کاهش هزینه‌ها، کوچک‌سازی و چابک‌سازی ساختار خود، اصلاحات جدی انجام دهد. داشتن تعداد زیادی نیروی انسانی و دستگاه‌های عریض و طویل، لزوماً به بهبود خدمات منجر نمی‌شود؛ بلکه گاه مانع تراشی نیز می‌کند.»

محبوبه نقره‌خامه
روزنامه نگار

بازار مسکن هنوز در شوک جنگ

جنگ تحمیلی ۱۲ روزه اخیر، شوکی روانی بر بازار مسکن وارد کرده که اثرات آن فراتر از این بخش است و سایر حوزه‌های اقتصادی را نیز تحت تأثیر قرار داده است. این بار روانی موجب توقف ذهنی و عملی مردم شده و سرمایه‌گذاری، خرید و فعالیت‌های اقتصادی در بازار مسکن و زنجیره‌های وابسته به آن به حالت تعلیق درآمده است. تا زمانی که دولت نتواند اعتماد و احساس ثبات در جامعه ایجاد کند، تحرک واقعی در بازارها شکل نخواهد گرفت و رکود ادامه خواهد یافت. تحلیل‌های فنی و آماری در این شرایط اثرگذاری خود را از دست داده و تنها بازتاب‌دهنده فضای روانی مردم است، نه واقعیت بازار.

رئیس اتحادیه مشاوران املاک اخیراً از کاهش ۲۰ تا ۳۰ درصدی قیمت مسکن در برخی مناطق شمال تهران خبر داده است، اما این ارقام در سامانه رسمی ثبت نشده‌اند و اعتبار آماری ندارند. چنین ادعاهایی بیشتر جنبه روانی و رسانه‌ای دارند و با ایجاد تردید در جامعه، تعادل بازار مسکن را به هم می‌زنند. توقف معاملات و کاهش فعالیت اقتصادی در این بخش، زنجیره‌های مرتبط شامل تولید مصالح ساختمانی، خدمات مهندسی، نیروی کار، ساخت‌وساز، صدور پروانه و فعالیت سازمان نظام مهندسی را به صورت دومینویی متوقف می‌کند و سهم حدود ۱۲ تا ۱۳ درصدی مسکن در اقتصاد ملی را به حالت سکون می‌رساند. این وضعیت نه تنها به نفع دولت نیست، بلکه ادامه آن می‌تواند عملکرد کلی اقتصاد را تحت فشار قرار دهد.

برداشت عمومی مبنی بر کاهش ۱۰ تا ۳۰ درصدی قیمت و نسبت دادن آن به عملکرد دولت، زمینه ایجاد رکود تومری را فراهم می‌کند. در حالی که مدیران صنفی اذعان دارند قیمت‌ها تثبیت نشده و تنها اثر روانی در ذهن مردم جریان دارد، این انتظار باعث توقف سرمایه‌گذاری و خرید در بازار می‌شود. دولت تاکنون اقدام مؤثری برای احیای بخش مسکن انجام نداده و این بی‌تحرکی، علاوه بر آسیب به خود بخش مسکن، آثار منفی در بخش‌های دیگر اقتصاد دارد. آمار بانک مرکزی نشان می‌دهد صدور پروانه و پیشرفت ساخت‌وساز در سال ۱۴۰۳ بیش از ۳۰ درصد نسبت به سال قبل رشد داشته، اما در سال ۱۴۰۴ پروانه‌های صادرشده کمترین سطح پیشرفت پروژه را نشان می‌دهند که حاکی از بی‌میلی واقعی جامعه نسبت به سرمایه‌گذاری در شرایط تومری و پرتنش است.

اگر سیاست‌گذاران اقتصادی سریعاً راهکارهای حمایتی و اجرایی ارائه ندهند، رکود مسکن عمیق‌تر می‌شود و سرمایه‌ها از این حوزه خارج خواهند شد. فضای رسانه‌ای شبکه‌های اجتماعی کاهش ۵۰ تا ۶۰ درصدی قیمت را القا کرده و خریداران عادی را از ورود باز می‌دارد، در حالی که تنها سرمایه‌گذاران بزرگ و سوداگران از بازار بهره می‌برند. تجربه نشان می‌دهد پس از چند سال رکود، سرمایه‌ها ناگهانی رخ می‌دهد و منتظران کاهش قیمت بیشترین ضرر را می‌پردازند. بدون اقدام سریع دولت برای کاهش فشار روانی و ایجاد ثبات، رکود و رکود تومری ادامه می‌یابد و پیامدهای آن در کل اقتصاد نمایان خواهد شد.

شاخص شامخ نشان از رکود نسبی دارد

پس از شانزده ماه رکود متوالی، تولیدکنندگان با حمایت‌ها و مدیریت دولت، اندکی بهبود در خطوط تولید و فروش را تجربه کردند؛ اگرچه برخی محدودیت‌های زنجیره تأمین و برق همچنان چالش‌ساز باقی مانده است

شاخص شامخ (مخفف شاخص مدیران خرید کل اقتصاد) کشور در تیرماه ۱۴۰۴ تصویری روشن از اقتصاد گرفتار در رکود طولانی را ارائه می‌دهد. پس از شانزده ماه کاهش متوالی، تنها نشانه‌های جزئی بهبود دیده می‌شود. تولیدکنندگان با قطعی‌های مکرر برق، مشکلات زنجیره تأمین و محدودیت‌های مالی مواجه‌اند و نااطمینانی ناشی از نوسانات نرخ ارز و تورم مزمن، فضای کسب‌وکار را همچنان پرابهام نگه داشته است. شاخص شامخ که با بررسی تغییرات تولید، سفارشات، موجودی مواد اولیه، اشتغال و تحویل سفارشات، پیش‌بینی کوتاه‌مدت اقتصاد را ممکن می‌سازد، این ماه نیز نشان می‌دهد که اقتصاد ایران هنوز از بحران خارج نشده و فعالان اقتصادی با چالش‌های جدی روبه‌رو هستند.

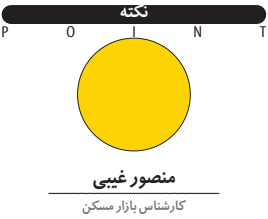
بهبود اندک در رکود مستمر

شاخص کل شامخ در تیرماه ۴۷.۳ ثبت شد؛ اندکی بالاتر از خردادماه (۴۳.۲) و همچنان پایین‌تر از نقطه خنثی ۵۰. این بهبود جزئی نشان‌دهنده کاهش شدت

خنثی. هرچند شدت افت نسبت به خردادماه کاهش یافته، اما هنوز تولیدکنندگان با محدودیت‌های جدی مواجه‌اند.

چالش تقاضا و صادرات

شاخص سفارشات جدید مشتریان، برای هفدهمین ماه متوالی نزولی بوده و افت تقاضای داخلی را نشان می‌دهد. کاهش قدرت خرید به دلیل تورم مزمن، رشد نا کافی درآمدها و نااطمینانی اقتصادی باعث شده مصرف‌کنندگان رفتار محتاطانه داشته باشند و خریدهای غیرضروری خود را به تعویق بیندازند. در کنار این، محدودیت‌های مالی و ریسک‌های ناشی از نوسانات نرخ ارز، برنامه‌ریزی صادرات را دشوار کرده و انگیزه صادرکنندگان را کاهش داده است. در نتیجه، شاخص صادرات کالا و خدمات روند منفی داشته و فروش بنگاه‌ها تحت تأثیر قرار گرفته است. اگرچه شاخص فروش نسبت به ماه قبل کمی بهبود یافته، اما همچنان در محدوده خنثی ۵۰ باقی‌مانده و این نشان می‌دهد که فروش هنوز نتوانسته جبران کاهش

منصور غیبی
کارشناس بازار مسکن